

ná poštovní trubka. Kolem něho jsou navíc zeleně smaltované ratolesti, vlevo vavřínová, vpravo palmová. Celek je potom převýšen královskou korunou. K tomuto řádu náleží jasně červená stuha, která je po obou krajích zdobena ptištištěnými zlatými poštovními trubkami.

Podobně je koncipován telekomunikační řád Za zásluhy v telekomunikacích – Merito de Telecomunicacion. Zde je základem kříž s rozeklanými konci ramen, kde špičky jsou ukončeny kuličkami. Mezi rameny kříže se nacházejí kovové paprsky různých délek. Středový medailon – zřejmě modrý – nese svazek blesků svázaných stužkou a v širokém bíle smaltovaném mezikruží je název řádu. I zde jsou kolem medailonu zeleně smaltované ratolesti (vavřínová a palmová) a také v tomto případě je klenot převýšen královskou korunou. Stuha je modrá a při okrajích je opět zlatě ptištištěn motiv ze středového medailonu (svázané blesky).

Španělská nouzová platidla z konce občanské války

Nouzová platidla se často objevují v době, kdy některý stát prožívá těžké chvíle války nebo občanských bojů. Obyvatelstvo začne obvykle ze strachu tezaurovat mince, a to nejen ty z drahých kovů, ale i drobné mince nízkých hodnot, které zaručují normální peněžní oběh, a jejich nedostatek tedy bývá nejčastější. Stát, respektive banky, ale také obce a soukromé obchodní organizace si v nouzi vypomáhají emitováním různých náhradních peněžních poukázek nebo jiných znaků. Poznávání těchto náhradních a nouzových platidel se stalo významným studijním oborem numismatiky a podstatně přispívá k objasnění politicko-ekonomických poměrů v kritických dobách pro ten který stát.

Z tohoto odvětví moderní numismatiky, které je nesmírně bohaté na materiál, bych chtěl upozornit na jeden málo známý případ ve Španělsku, kdy jako náhradní platidla byly použity poštovní známky a fiskální kolký. Nebylo to samozřejmě poprvé, kdy ceniny nahradily drobnou minci. Připomeňme alespoň nejznámější případ z doby rozpadu carské moci v Rusku, kdy byly v letech 1916–17 vytištěny malé poukázky v podobě poštovních známek pro náhradu kopějkových hodnot (na líci obrazy z jubilejní série na 300 let panování Romanovců z r. 1913, na rubu ptištištěno oznámení, že lístek nahrazuje měděnou či stříbrou minci předepsané hodnoty). Nešlo však o skutečné poštovní známky, třebaže měly jejich podobu, pouze o využití jejich obrazu na peněžní ceninu (filatelisté najdou o těchto poukázkách i zmínku v katalogu Michel). Další známé případy jsou z Německa, z doby okolo 1. světové války, kdy poštovní známky byly adjustovány např. do celuloidových pouzder.

Patrně k jednomu z posledních případů oficiálního použití skutečné poštovní známky a fiskálních kolků jako oběživa došlo v nelehkém období tzv. Druhé španělské republiky. Ta se za občanské války již zhruba od roku 1938 nedokázala vojensky bránit nacionalistickým vojskům generála Franka a její pád byl jen otázkou času. Nacionalistům se tehdy podařilo rozdělit zbytek republikánského území na dvě části a oddělit Katalánsko od ob-

lasti pod správou republikánského Madridu. Smyčka obležení Madridu se pomalu utahovala a samozřejmě se zde začal projevovat i nedostatek oběživa. Republikánské ministerstvo financí (Ministerio de Hacienda) se snažilo nahradit drobné oběživo emitováním nových peněžních znaků. Vyhláškou ze 24. února 1938 bylo stanoveno vydání nouzových platidel v hodnotách 5 a 25 centimů s použitím poštovních známek, a hodnoty 10 a 15 centimů s použitím fiskálních známek. Ještě později, 22.10. 1938, vyšel dodatek k této vyhlášce, v němž se stanovila znovu hodnota 10 centimos s použitím poštovní známky.

Pro praktické použití měla tato platidla tvar kartonového kotoučku o průměru 35 mm, který byl na jedné straně polekklý, barvy světle hnědé, na rubu pak světle šedohnědý v přirozené barvě papíru. Na líc byl ptištištěn španělský státní znak v republikánském provedení, tj. převýšený hradební korunou, na rubu pak byla přilepena známka nebo kolek. Pokud jde o poštovní známky (poznáme je podle nápisu CORREOS), byly pro tři oficiální hodnoty použity známky ze série z roku 1938 s velkými ciframi (viz Mi.696–701). Další dvě oficiální hodnoty, kde byly použity fiskální kolký, mají jednoduchý obraz se státním znakem a nápisem ESPECIAL MOVIL.

Do jaké míry se tato platidla dostala fakticky do oběhu, to je velká otázka; navíc existuje i celá řada hodnot s jinými známkami a kolký, než které byly vyhláškou připuštěny. Uvědomíme-li si, že Madrid padl do rukou generála Franka již 28.3. 1939, měla tato platidla jepiči život, protože nacionalistický režim si během občanské války vybudoval svůj vlastní měnový systém, který v krátké době nahradil republikánskou měnu. Sběratel má situaci ztíženou tím, že vedle oficiálních hodnot existuje celá řada hodnot neoficiálních. Jsou např. doloženy tři jiné hodnoty s poštovními známkami s velkým ciferným obrazem, a další doplňující čtyři hodnoty s fiskálními kolký. Zřejmě nejspornější je výskyt těchto kotoučkových platidel s nalepenými portrétními známkami, jako je známka na počest básníka R. Zurrilly z roku 1933 (Mi. 630) nebo znám-

Bližší podrobnosti o těchto španělských řádech jsem zatím v literatuře nenašel. Jistě by bylo zajímavé vědět, kdo a za co jimi mohl být vyznamenán, už s ohledem na to, že každý tento řád je navíc rozdělen do několika tříd. Zatím jediná poznámka v literatuře říká, že velkokříž těchto řádů se širokou stuhou přes plece a s náprsní hvězdou může obdržet výhradně kandidát ve funkci ministra.

Několika uvedenými příklady chci upozornit na to, že i ve sběratelství je třeba vyvarovat se stereotypního posuzování některých jevů. Mnohdy se můžeme domnívat, že nějaký námět je typický jen pro určitý stát v určitém společenském řádu a že se nemůže vyskytovat nikde jinde. Při hlubším studiu však často zjistíme svůj omyl. Je tomu tak i při studiu řádů a vyznamenání.

Josef Hrdý

ka s portrétem básníka Blasco Ibañeta z let 1933/34 (Mi. 635), či dokonce s hlavou personifikované Republiky z r. 1938 (Mi. 702–5). Tyto hodnoty vzhledem k situaci v Madridu na sklonku roku 1938 mohly být jen těžko oficiálně vydány a spíše vzbuzují dojem, že byly vyrobeny jen pro sběratelské účely nebo jako suvenýry až po občanské válce.

Pro potřeby sběratelů uvádíme závěrem přehled španělských kotoučkových náhradních platidel podle známého Pickova katalogu (World Paper Money), který naleznete pod číslem Spain 96 a 96A až T (tučně vytištěné hodnoty jsou hodnoty oficiální):

a) série s poštovními známkami s velkými číselnými hodnotami:

96	5 centimos
96A	10 centimos
96B	15 centimos
96C	20 centimos
96D	25 centimos
96E	30 centimos

b) série s portrétními poštovními známkami

96F	5 centimos (Blasco Ibañeta)
96G	10 centimos
96H	15 centimos
96I25 centimos (R. Zorrilla)	
96J	30 centimos
96K	40 centimos (hlava Republiky)
96L	45 centimos
96M	50 centimos
96a	60 centimos

c) série s kolký ESPECIAL MOVIL

96O	5 centimos
96P	10 centimos
96Q	15 centimos (viz obrázek)
96R	15 centimos (jiný typ se znakem bez postranních sloupů)
96S	30 centimos
96T	50 centimos

Z výše uvedeného přehledu je vidět, že tento sběratelský materiál může zaujmout jak filatelistu, tak i numismatika, a je příkladem provázání emisní činnosti státu v době hospodářsko-politické krize.

Josef Hrdý